

LWÓW

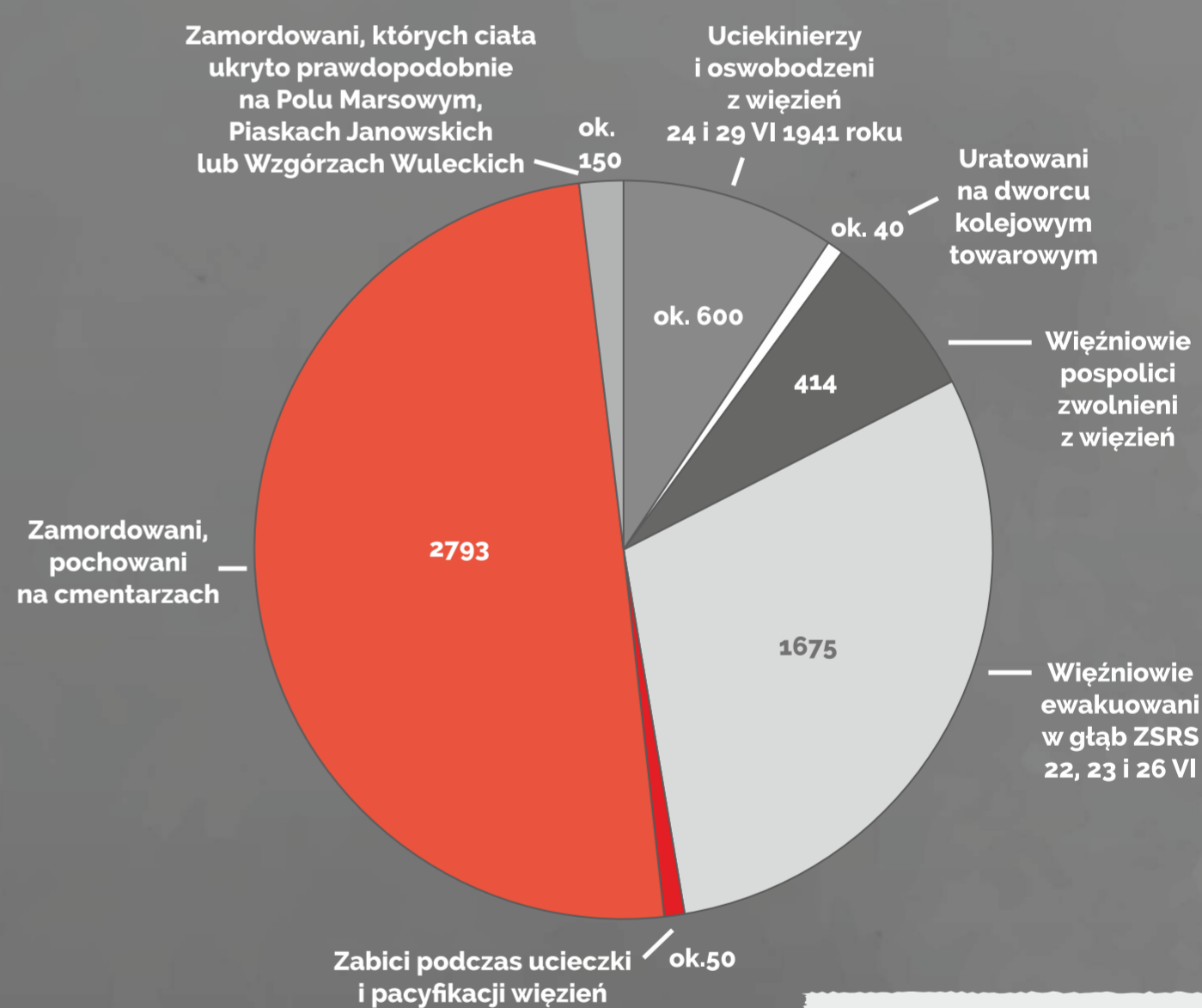
W 1939 r. władze sowieckie przejęły we Lwowie trzy duże więzienia: przy ul. Kazimierzowskiej ("Brygidki"), przy ul. Zamarstynowskiej i przy ul. Łackiego.

Nadpalony budynek więzienia we Lwowie, fot. NAC

Z racji ich przepiętnienia szybko utworzono czwarte więzienie w dawnym komisariacie Policji Państwowej przy ul. Jachowicza 2. Istniał też szereg pomniejszych aresztów w siedzibie NKWD przy ul. Pełczyńskiej 55, czy wykorzystywanych jako siedziby sądów gmachach przy pl. Bernardyńskim 6, ul. Batoiego 1-3 i Sądowej 7.

- **ok. 5700 osób** - było osadzonych we wszystkich aresztach Lwowa, uwzględniająca również aresztowanych po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej
- **22 VI** - rozpoczęto egzekucje więźniów
- w nocy z **23 na 24 VI** organa NKWD i NKGB opuszczają na kilka godzin podległe sobie więzienia, w tym czasie uciekło z "Brygidek" i "Łackiego" **ponad 300** aresztowanych
- po opanowaniu sytuacji **25 VI** Sowietci przystępują do masowej zagłady więźniów
- egzekucje trwają do rana **28 VI**
- w obawie przed nadchodzącym Wehrmachtem, w celu przyspieszenia egzekucji więźniów w piwnicach lub na terenie spacerniaków mordowano przy użyciu karabinów maszynowych, granatów, stwierdzono również przypadki zamowywania więźniów w celach żywcem
- zamordowanych zostało około **3 000** osób
- **29 VI** po wycofaniu Armii Czerwonej z Lwowa ludność cywilna rozbija więzienia uwalniając ostatnich pozostałych przy życiu

Zestawienie losów przetrzymywanych w więzieniach w Lwowie

Ogółem ok. 5700

„Spod jakichś drzwi sptywał na korytarz strumyk krwi. Gdy drzwi otwarto, oczom ukazały się ułożone w stosy ciała pomordowanych więźniów. Krew płynęła spod bramy więziennej ulicą”

Tadeusz Rakoczyński
(ocalał z więzienia "Brygidki")

Fot. 1 i 3: Rodziny próbujące rozpoznać bliskich wśród zamordowanych na terenie więzień w Lwowie, fot. AIPN
Fot. 2: Tylny dziedziniec więzienia NKWD w Lwowie, fot. NAC

ZBRODNIENIE NKWD PO ATAKU III RZESZY NA ZSRS W 1941 R.

ROZSTRZELAĆ!

Polscy jeńcy, fot. domena publiczna

17 IX 1939

Agresja Związku Sowieckiego na II RP.

Przejęcie przez NKWD (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych) więzień na zaanektowanych terenach II RP.

Przejęto 145 obiektów tj. więzienia, filie i oddziały więzienne.

22 VI 1941 r.

Atak III Rzeszy na Związek Sowiecki.

23 VI 1941 r.

Natychmiastowa ewakuacja więźniów.

Wydzielenie 1537 wagonów do ewakuacji ponad 45 tys. więźniów przetrzymywanych na terenie sowieckich republik Ukraińskiej, Białoruskiej i Litewskiej.

25 VI 1941 r.

Poufny telegram Ludowego Komisarza Spraw Wewnętrznych Ławrientija Berii do obwodowych urzędów NKWD nakazujący rozstrzelanie więźniów skazanych za „działalność kontrrewolucyjną” i dywersję, a także pozostających w śledztwie z tych powodów.

Oficjalne przyczyny aresztowań Polaków:

„Działalność kontrrewolucyjna”

np. działalność społeczna i polityczna, pochodzenie społeczne, udział w wojnie polsko-bolszewickiej, krytyka Stalina i ZSRS, zaangażowanie w konspirację antykomunistyczną.

Oskarżenie o szpiegostwo na rzecz innych państw, sabotaż, terroryzm, przynależność do tajnych organizacji, za próbę przekroczenia nielegalnie granicy sowieckiej

1. Niszczenie polskich umocnień granicznych 17 września 1939 r., fot. AIPN

2. Oddziały niemieckie przekraczają granicę ZSRS, fot. domena publiczna

3. Przejęcie przez Niemców pociągu Sowieckiego, fot. AIPN

4. Polscy jeńcy, fot. domena publiczna

EWAKUACJA LUB MORD

Sposoby likwidacji więzień stosowane przez NKWD:

• Zwolnienie do domu

Skazanych za mniej groźne przestępstwa pospolite (więźniów kryminalnych)

1. Egzekucja w więzieniu (wszystkich lub części przetrzymywanych)

m.in. Borysław, Drohobycz, Gródek Jagielloński, Jaworów, Oleszyce, Jaworów, Oszmiana, Bursk, Łuck, Oszmiana, Dobromil, Bursk, Złoczów, Horodenka, Gródek Jagielloński, Kowel, Nadwórna, Ottynia, Żółkiew.

2. Egzekucja części więźniów i ewakuacja pozostałych

m.in. Lwów, Czortków, Sambor, Berezwezc, Stanisławów, Stryj, Wilno, Pińsk, Wilejka Stara, Dubno, Przemyśl, Stryj, Brzeżany, Kołomyja, Tarnopol.

3. Ewakuacja prawie wszystkich

m.in. Nowogródek, Mołodoczno, Stołpce, Stolin, Drohiczyn Poleski, Równe.

„DROGI ŚMIERCI”

Berezwezc-Taklinowo

- w nocy z 23 na 24 VI egzekucje w piwnicach więzienia
  - 25 VI piesza ewakuacja pozostałych więźniów w kierunku Witebska
  - 120 km do kołchozu Taklinowo (ob. Mikatajewa)
  - 28 VI sowiecka eskorta rozstrzelała niemal wszystkich więźniów
- Zamordowano **ok. 1–2 tys. osób**. Większość ofiar była narodowości polskiej.

Mińsk-Czerwień

- w nocy z 22 na 23 VI likwidacja więzień
- część więźniów zamordowano na terenie budynków
- ewakuowano pieszo w kierunku Mohylewa
- 26 lub 27 VI w okolicy Czerwienia rozstrzelano od kilkuset do tysiąca więźniów.

Wilejka-Borysów

- 24 VI ewakuacja w kierunku Borysowa
- w trakcie marszu z rąk konwojentów zginęło od 500 do 800 więźniów
- pozostałych z Borysowa wywieziono koleją do Riazania.

• Wołożyn-Tarasowo

- w nocy z 24 na 25 VI ewakuacja
  - dwa dni później niemal wszyscy więźniowie zostali rozstrzelani przez eskortę w lesie tarasowskim nieopodal Mińska.
- W wyniku masakry poniosło śmierć około **100 więźniów**.

EGZEKUCJE

- poprzez rozstrzelanie
- przy użyciu granatów
- zamurwane cele wypełnione zwłokami,
- ciała ofiar na ogół chowane w masowych mogiłach na terenie więzienia lub w jego w pobliżu,
- w pośpiechu zwłoki pozostawiano w piwnicach, celach, na podwórkach więziennych

EWAKUACJE

PIESZE

Piesze (Tarnopol, Stryj, Kołomyja, Czortków, Wołożyn, Berezwezc, Wilejka, Mińsk):

- głodowe racje żywnościowe; brak wody,
- trasy „marszów śmierci” liczyły od 100 do 600 km, z których najdłuższe pokonywano w 20 – 30 dni,
- po drodze rozstrzeliwano małe i duże grupy więźniów (za bunt lub próbę ucieczki),
- śmierć w wyniku bombardowań niemieckich i ostrzałów,
- często brak obuwia,
- upadek podczas marszu oznaczał śmierć,
- udane ucieczki zdarzały się rzadko

TRANSPORT KOLEJĄ

- niedostatek żywności,
- złe warunki sanitarne,
- stłoczenie,
- duża śmiertelność

Więzienie, fot. IPN